

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญของปัญหา

ในอดีตประเทศไทย เคยมีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งสามารถผลิตไม้ใช้สอยได้เพียงพอ กับความต้องการใช้ไม้ภายในประเทศ และยังสามารถผลิตเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญนำเงินตราเข้า ประเทศได้มากมายมหาศาล จากการที่ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่สำคัญและอำนวยประโยชน์ให้แก่มนุษย์ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ป่าไม้ถูกใช้ประโยชน์เรื่อยมาโดยไม่มีการจัดการอย่างถูกวิธีอีกทั้ง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรที่มากขึ้น (กรมป่าไม้, 2545) ทำให้ความต้องการใช้พื้นที่ทำกินและ ความต้องการใช้ไม้ภายในประเทศสูงขึ้น ทำให้ประเทศไทยต้องนำเข้าไม้จากต่างประเทศเพื่อให้ พอเพียงต่อการบริโภคภายในประเทศจึงทำให้ประเทศต้องเสียดุลการค้าให้ต่างประเทศ

สาเหตุที่ไทยต้องนำเข้าไม้จากต่างประเทศนั้น เนื่องจากความสามารถในการผลิตไม้ ภายในประเทศลดลง เพราะคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้มีการปิดป่าสัมปทานทำไม้ ออก เมื่อ พ.ศ.2532 สำหรับการดำเนินการในอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลโดยกรมป่าไม้ องค์กรอุตสาหกรรมป่าไม้ รับผิดชอบ ดำเนินการปลูกป่าทดแทน แต่ยังไม่เพียงพอ ซึ่งมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณและกำลังของเจ้าหน้าที่ รวมทั้งพื้นที่ปลูกป่าบางแห่งขัดแย้งกับราษฎรในเรื่องที่ทำกิน จึงทำให้การปลูกป่าของรัฐไม่สามารถ ทดแทนได้ทันกับพื้นที่ที่ถูกทำลายในแต่ละปี สำหรับประเทศที่พัฒนาแล้ว พื้นที่ป่าส่วนมากจะเป็น ของเอกชนปลูกในที่ดินกรรมสิทธิ์ เพื่อผลิตไม้ใช้ในประเทศ

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนไม้ใช้สอยในประเทศ และเป็นการเพิ่ม พื้นที่ป่า จึงจำเป็นต้องให้ประชาชนในประเทศเข้ามามีส่วนร่วม โดยการปลูกสร้างสวนป่าเพื่อการค้าขึ้น นอกจากจะช่วยให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้นแล้ว ยังเป็นการช่วยเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้ประชาชนมีรายได้ จากการปลูกสวนป่า และลดการนำเข้าไม้จากต่างประเทศ รัฐบาลโดยกรมป่าไม้ จึงได้กำหนดให้มี โครงการส่งเสริมเกษตรกรปลูกป่าขึ้นเมื่อ พ.ศ.2537 และต่อมาในปีงบประมาณ 2540 ได้เปลี่ยนชื่อ โครงการเป็น โครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ซึ่งโครงการฯ มีระยะเวลาดำเนินงาน 12 ปี (พ.ศ.2537 -2548) เป้าหมายพื้นที่ดำเนินการ 8 ล้านไร่ โดยส่งเสริมให้เอกชนและเกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจ ตามบัญชีพันธุ์ไม้ที่กำหนดไม่น้อยกว่า 100 ต้นต่อไร่ ด้วยการสนับสนุนเงินลงทุนเพื่อการปลูกป่า ให้เกษตรกรในอัตราไร่ละ 3,000 บาท แบ่งจ่ายในเวลา 5 ปี แต่เนื่องจากโครงการดังกล่าวไม่ประสบ

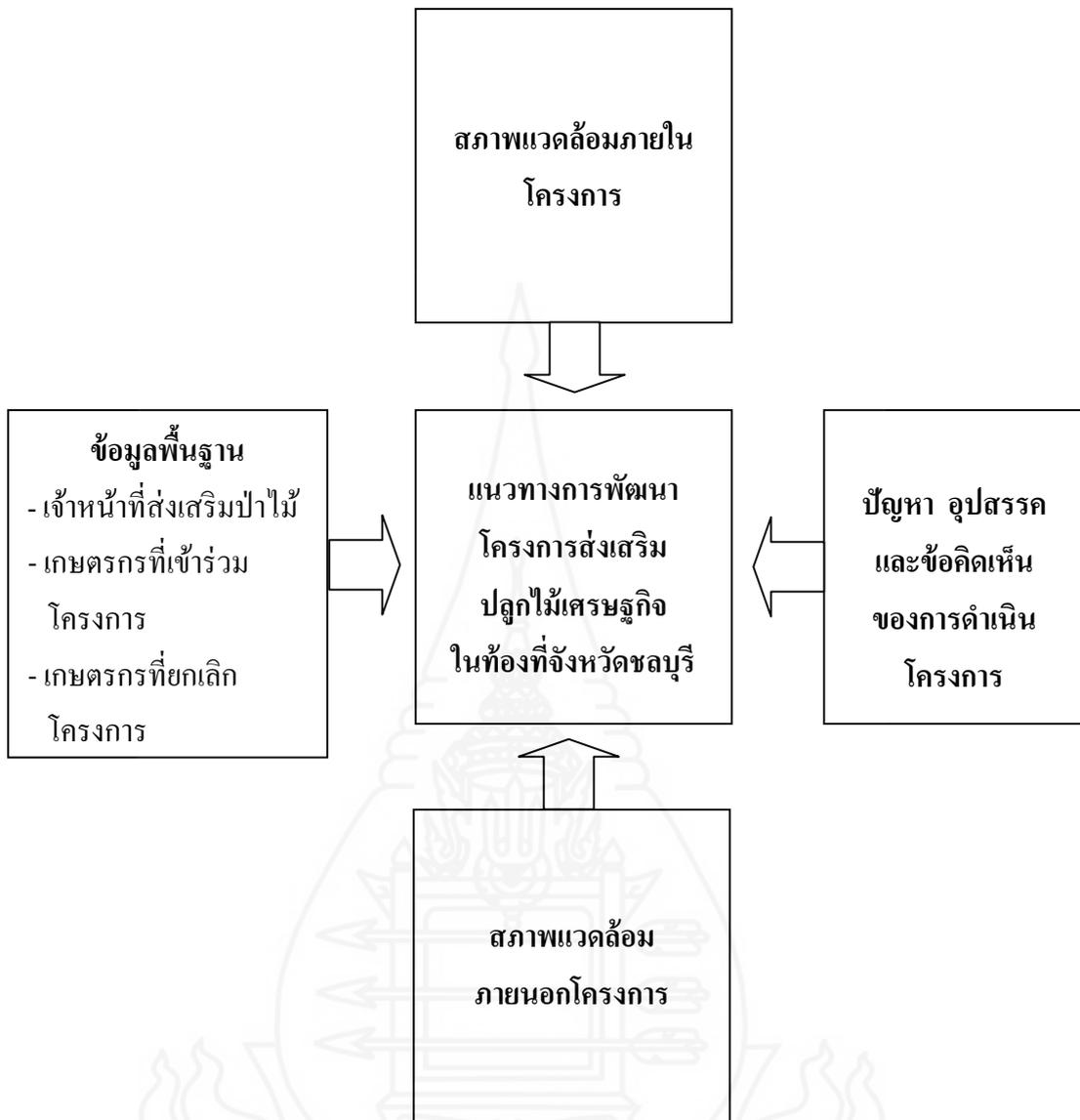
ความสำเร็จเท่าที่ควร สาเหตุเกิดจากปัจจัยหลายๆ ด้าน เช่น ด้านนโยบายของภาครัฐ ด้านภัยธรรมชาติ ด้านกฎหมายกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่ยุ่งยากซับซ้อน ด้านเงินทุน ตลอดจนเกษตรกรผู้เข้าร่วม โครงการเอง จังหวัดชลบุรีก็เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่โครงการส่งเสริมไม้เศรษฐกิจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น จึงน่าสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรี ทั้งนี้ เพื่อนำผลของการศึกษาที่ได้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาหรือปรับปรุงโครงการ ซึ่งจะส่งผลทำให้พื้นที่ป่าเศรษฐกิจของประเทศมีเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการเพิ่มผลผลิตไม้ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการใช้ไม้ในประเทศ และเหลือพอที่จะส่งออกเพื่อทำรายได้ให้กับประเทศ ทั้งยังเป็นการช่วยลดปัญหาการเสียดุลการค้าให้กับประเทศอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อชุมชนในพื้นที่โครงการฯ และสังคมโดยรวมในระดับชาติ ให้เกิดความเข้มแข็งและความเจริญรุ่งเรืองรุดหน้าในอนาคตยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ
- 2.2 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ
- 2.4 เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ในท้องที่จังหวัดชลบุรี มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังได้แสดงไว้ตามภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ 3 ปีวิจัย คือ

3.1 ปีวิจัยด้านนโยบายการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

3.2 ปีวิจัยด้านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้

3.3 ปีวิจัยด้านเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

โดยใช้การวิเคราะห์ด้วย SWOT analysis และการสังเคราะห์ ด้วย TOWS matrix

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตของประชากรที่ศึกษา

4.1.1 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ ประจำสำนักงานจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 (ชลบุรี) และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดชลบุรี ที่รับผิดชอบโครงการตั้งแต่ต้นจนถึง พ.ศ. 2553

4.1.2 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 – 2540 ในท้องที่จังหวัดชลบุรี

4.1.3 เกษตรกรที่ได้รับอนุญาตให้ยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 – 2540 ในท้องที่จังหวัดชลบุรี

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ทำการศึกษาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจที่ดำเนินการโดยกรมป่าไม้ ในช่วงปีงบประมาณ 2537-2540 ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

4.3 ขอบเขตของเนื้อหา

4.3.1 สภาพพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ และเกษตรกรที่ยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

4.3.2 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ และเกษตรกรที่ยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

4.3.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมปลูกไม้เศรษฐกิจ ด้วย SWOT analysis

4.3.4 วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจด้วยTOWS matrix

4.4 ขอบเขตด้านเวลา ทำการศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์จากประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2552-2553

5. นิยามศัพท์

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดนิยามศัพท์ของคำและกลุ่มคำที่สำคัญ ดังนี้

5.1 โครงการ หมายถึง โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ

5.2 โครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ หมายถึง โครงการที่รัฐบาลได้มอบหมายให้กรมป่าไม้ดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนไม้และจำเป็นต้องเร่งให้มีการปลูกไม้เพื่อใช้สอยภายในประเทศ โดยส่งเสริมให้เกษตรกรมาประกอบอาชีพในการปลูกสร้างสวนป่าขึ้น โดยเริ่มดำเนินการในปีงบประมาณ 2537

5.3 ไม้เศรษฐกิจ หมายถึง ไม้ที่มีเนื้อไม้ที่มีประโยชน์ในทางเศรษฐกิจตามที่โครงการกำหนด ได้แก่ ไม้สัก ประดู่ แดง พะยูง ยางนา ตะเคียนทอง สะเดา ยูคาลิปตัส ไม้ทุกชนิด (ยกเว้น ไม้ตง) เป็นต้น

5.4 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ หมายถึง เจ้าหน้าที่ที่สังกัดสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 (ชลบุรี) และสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดชลบุรี ซึ่งได้ปฏิบัติงานโครงการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2537 จนถึงปัจจุบัน

5.5 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ หมายถึง เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจและได้รับหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนที่ดินเพื่อการปลูกสร้างสวนป่า ในท้องที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีการดำเนินการโครงการตั้งแต่ได้รับการสนับสนุนมาจนถึงปัจจุบัน

5.6 เกษตรกรที่ยกเลิกโครงการ หมายถึง เกษตรกรที่ยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจและได้รับหนังสือการยกเลิกโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจในท้องที่จังหวัดชลบุรี

5.7 การวิเคราะห์ด้วย SWOT หมายถึง การประเมินสถานการณ์ด้านจุดแข็ง และจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานของโครงการ

5.8 การสังเคราะห์ด้วยวิธี TOWS Matrix หมายถึง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จุดแข็งกับข้อจำกัด จุดอ่อนกับโอกาส และจุดอ่อนกับข้อจำกัด ซึ่งผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อมูลแต่ละคู่ดังกล่าว ทำให้เกิดยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในการดำเนินการโครงการ

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจในจังหวัดชลบุรี ให้ประสบความสำเร็จ

6.2 เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการวางนโยบายเพื่อส่งเสริมโครงการปลูกไม้เศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง

6.3 เพื่อให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตามโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจประสบความสำเร็จ

6.4 เพื่อให้เกษตรกรใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานตามโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจประสบความสำเร็จ

6.5 เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประกอบการดำเนินงานส่งเสริมประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของจังหวัดชลบุรี

